

Izšla vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

CHICAGO, ILL., PONDELJEK, 24. OKTOBRA (OCT. 24), 1938
Subscription \$6.00 Yearly
ŠTEV.—NUMBER 208
Cena lista je \$6.00
Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Češka vlada pretrga vojaško zvezo s sovjetsko Rusijo!

Komunistična stranka razpuščena na Češkem, Slezkem in v Moraviji. Vsi komunistični listi suspendirani na pritisk iz Berlina. Oskrba židov in drugih beguncev iz sudetskih krajev dela preglavice vladi. Velike protičeške demonstracije v Budimpešti. Pet čehov ubitih v spopadu s Hitlerjevimi četami

BRATISLAVA, SLOVAŠKA, 22. okt. — Da je centralna Evropa pod popolno dominacijo nacistične Nemčije, se najbolj očituje v Bratislavi, glavnem mestu Slovaške, kjer so Hitlerjevi agenti silno aktivni. Nova avstrijska vlada, kateri načeljuje Adolf Hitler, ima sicer še zvezo s Prago, toda ta je le nominalna. Čehi nimajo v Bratislavi nobene avtoritete.

"Slovaki bodo morali iskati v Berlinu protekcijo, ne v Pragi," dejal neki vodja Slovačkov. Berlin nas lahko šteti proti sovražnikom — Madžarom in Poljakom.

Češka zastava, simbol enotnosti Češke in Slovaške, je skoro izgubila iz Bratislave. Nadomestila jo je slovaška in nacijska zastava s križem. Vsi čehi so bili potisnjeni z uradnih položajev in pozvani, naj takoj zapustijo Slovaško. Nobenega dvoma ni več, da je Slovaška pod avtoriteto Nemčije.

Praga, 22. okt. — Zunanji minister František Chvalkovsky je včeraj informiral Sergeja Alexandrovskaja, ruskega ambasadorja v Pragi, "da Češko-slovaška zveza z Sovjetsko unijo" ni več zainteresirana v vojaški zvezi, da je češka republika razkosana, nobene vrednosti ni več, da je češka republika dejava zunanje ministra je daljni dokaz, da se Češko-slovaška oddaljuje od Moskve in približuje nacistični Nemčiji. Okolice češke republike se bo v bližnji prihodnosti petek. Kmeti so se svetovali ljudstvu, naj ne dan posveti vse energije rekonstrukcije republike, zaeno pa je opozoril na poteškoče, v katerih se država zdaj nahaja. Rekonstrukcija republike, kolikor je še ostalo po monarkovski konferenci, je večje važnosti, kot pa proslave obletnice neodvisnosti.

Praga, 22. okt. — Češka politična filozofija se je načela protikomunistične stranke na Češkem, v Sleziji in Moraviji. Vlada je suspendirala 22 komunističnih listov.

Prška vlada je bila temeljito reorganizirana na pritisk iz Berlina in vse kaže, da bo kmalu pretrgala militaristično zvezo s Sovjetsko Rusijo. Komunistične celice so ostale le v Rutenski Podkarpatski Rusiji, v avtonomni državi na vzhodu Slovaške, ki je prej razpustila komunistično stranko. Likvidacija levih skupin se bo nadaljevala.

Češka vlada se je lotila reševanja preostalih problemov. Eden od teh je problem oskrbe beguncem, ki so pobegnili iz Sudet. Pred Hitlerjevo armado. Veliko beguncev tvori židje in nemški socialni demokratje. Osebe so odredile, da se morajo izdati za registrirati. Pojasnilo so, da so proti koncentraciji beguncev v praškem distriktu, ker bi to ogrozilo ekonomsko stanje. V katere kraje bodo poslani, še ni znano.

Budimpešta, 22. okt. — Češki tisoč oseb je demonstriral (Dajle na 2. strani.)

Italijanski kralj pozdravil legionarje

Deset tisoč "prostovoljcev" se vrnilo v Italijo

Neapelj, Italija, 22. okt. — Štiri italijanske ladje — Sardegnia, Piemonte, Liguria in Calabria — so pripeljele v to pristanišče 10.000 italijanskih legionarjev, ki so se osemnajst mesecev borili v španski fašistični armadi. Fašistični listi pišejo, da je v Španiji še 30.000 italijanskih "prostovoljcev". Okrog 3000 Italijanov je bilo ubitih v Španiji, čez 9000 pa ranjenih. Med slednjimi jih je najmanj dva tisoč, ki bodo ostali trajno poškodovani.

Italijanski kralj, prestolonaslednik Humbert, zunanji minister Ciano, general Berti in mnogi drugi so se srečali s tisočami legionarjev. Pedro Garcia Conde, francoski poslanik v Rimu, je bil tudi navzoč pri sprejemu. Nekaj ur prej je Conde telegrafiral poveljniku italijanskih čet in mu čestital ter se zahvalil za dragoceno pomoč, ki so jo Italijani dali upornikom pri zatiranju "boljševizma v Španiji." Poveljnik mu je takoj odgovoril z izjavo, "da italijanski legionarji s težkim srcem zapuščajo plemenito državo, s katero so povezani s krvjo, idealji in nepozabnimi spomini."

Pariz, 22. okt. — Osemnajst američanov, članov mednarodne brigade, ki so se borili na strani španske ljudske vlade, je dospelo v Pariz iz Barcelone. V Parizu bodo ostali nekaj dni, nakar se bodo vrnilo domov.

Karl Kautsky umrl v Holandiji

Zadnji iz Marksove generacije

New York. — Iz Holandije je prišla vest, da je tamkaj umrl Karl Kautsky v starosti 84 let. Kautsky je bil najstarejši nemški socialist, svetovno znani marksistični teoretik in zadnji iz generacije Karla Marksa, katerega je poznal osebno.

Po prihodu Hitlerja na krmilo se je Kautsky preselil na Češko in od tam je odšel v Holandijo, kjer je v miru preživel zadnja leta svojega življenja.

Kautsky je bil strog zagovornik socialne demokratije, to je demokratičnega socializma in bil je oster kritik terorističnega ter diktatorskega revolucionarstva, kakršnega predstavljajo boljševiki v Rusiji. Naj živi spomin nanj!

Stavka voznikov tovornih avtov

Des Moines, Ia., 22. okt. — Čez tisoč voznikov tovornih avtov, članov unije Ameriške delavske federacije, je zastavkalo. Leo Quinn, tajnik unije, je dejal, da je bila stavka oklicana, ker delodajalci niso hoteli obnoviti pogodbe. Čez 50 transportnih firm v Des Moinesu in nekaterih drugih mestih je prizadeti v stavki.

Domače vesti

Nov grob ob Pacifiku
Culver City, Calif. — Tu je umrla rojakinja Mary Gril, stara 86 let, ki je bivala pri svoji hčeri. Prej je bivala v Clevelandu in tja je bilo poslano njeno truplo.

Clevelandske vesti

Cleveland. — Zadnje dni je v bolnišnici umrla Cecilija Zupančič, roj. Verček, stara 59 let in doma iz Bršljina pri Novem mestu. Tu zapuška moža, dva sinova in hčer, v Pittsburghu pa brata. — Dalje je umrla miss Frances Babič, stara 23 let. Ti zapuška starše, ki so doma Dobrega polja in dve sestri.

Vesti iz Južne Amerike

Buenos Aires, Arg. — Proti koncu septembra sta se tu smrti ponesrečila dva Jugoslavana Mija Dragičevića je ubil avto in Ante Čizbetiča je izgubil življenje pri delu na podzemski železnici. — Poročila sta se Josip Boštjančič iz Podgrada v Istri in Roza N. iz Vrem.

Murphy zaveznik rdečkarjev?

Senator La Follette se tudi druži s komunisti

Washington, D. C., 22. okt. — Michiganški governor Frank Murphy in senator Robert M. La Follette, progresivec iz Wisconsin, sta bila včeraj obdožena na pred kongresnim odsekom, ki preiskuje neameriške aktivnosti in da podpirata prevratne aktivnosti revolucionarnih grup.

Herman Luhrs, vodja Ameriške legije v Detroitu, ki je pred odsekom nastopil kot priča, je dejal, da je La Follette govoril na shodu, ki so ga sklicali komunisti v zadnjem februarju v Flintu, Mich. Drugi govornik je bil Roy Reuther, ki je po končanem govoru dvignil stianjeno pest, kar je komunistični pozdrav, ko so komunisti peli "Internacionalo".

Druga priča je bil John M. Barringer, mestni upravitelj v Flintu in direktor javne varnosti. On je direktno obdožil governorja Murphya "odgovornosti za sedee stavke v avtni industriji. Sedeeh stavk sploh ne bi bilo, ako ne bi governor ščitil komunističnih prekučuhov."

Zadnje vesti

WASHINGTON, D. C. — Federalni zakon minimalne mezde in maksimalnega delovnika je danes v veljavi. Okrog dva milijona delavcev je direktno prizadetih.

CHICAGO. — Prve snežinke v tej jeseni so se pojavile sinoči v zraku nad mestom. V gornjem Wisconsinu in Michiganu je bil v soboto prvi snežen vihar, ki je nametal do osem palcev snega.

HONGKONG. — Kitajsko mesto Kanton, okupirano po japonskih četah, je danes na široko v plamenu; bežeči Kitajci so ga zažgali.

PARIZ. — Včerajšnje delne sešnatne volitve so pokazale razpad ljudske fronte v Franciji. Socialni radikali so izgubili mnogo mandatov, ki so jih osvojili desničarji, toda socialisti so obdržali svoje mandate.

BUDIMPEŠTA. — Madžarska vlada je dala Čehom tri dni za izpraznitev zahtevanega slovaškega ozemlja.

Nov letalski napad na Barcelono

Fašisti zahtevajo priznanje prava bojevnitva

Hendaye, Francija, 22. okt. — Deset fašističnih letal je včeraj napadlo Barcelono, kjer je sedež španske ljudske vlade, z bombami poročilo se glasi, da so bombe ubile 24 civilistov, čez sto pa je bilo ranjenih. Glavna tarča bomb je bilo tržišče Santa Catalina.

Istočasno je druga skupina letalcev bombardirala Tarragono, pristaniško mesto, ki leži južno-zapadno od Barcelone. Koliko ljudi so bombe ubile in ranile, ni znano.

Casopisje v fašistični Španiji je pozvalo velesile, naj priznajo Francovemu režimu pravo bojevnitva. List Voz de Espana, ki izhaja v San Sebastianu, piše, "da so oni, ki nočejo priznati prava bojevnitva, naši sovražniki." List je v prvi vrsti cikal na Francijo in Anglijo. Na podlagi mednarodnih zakonov se smatra vse čine fašistične armade za razbojništvo v tehničnem smislu. Francova vlada v Burgozu že več mesecev pritiska na velesile, da ji priznajo pravo bojevnitva, toda doslej še ni uspela.

Nov gangleški umor v Chicagu

Chicago, 22. okt. — Bert Delaney, bivši upravitelj Caponejevih pivovar in čikaškem distriktu v času prohibicije, je bil sinoči ustreljen na križišču Ellis ave. in 35th st. Napadalec je izstrelil več krogel in potem pobegnil.

FRANCOSKI KOMUNISTI ZAPRETI S STAVKO

Daladier bi rad sklenil kupčijo s socialisti

POLICIJSKI URADNIK ŠPION

Pariz, 22. okt. — Voditelji komunistične stranke so zapretili z oklicem stavke vladnih uslužbencev, kar je poostrišlo notranjo krizo. Ministrski predsednik Edouard Daladier išče oporo pri Leonu Blumu, voditelju francoskih socialistov, da se vzdrži na krmilu. Ako bo uspel v svojih naporih in sklenil prijateljstvo z Blumom, bodo socialisti povabljeni v vlado narodne enotnosti kakršno zahtevajo socialni radikali in konservativne grupe. Komunisti, ki tvorijo s socialisti in nekaterimi drugimi političnimi grupami ljudsko fronto, ne bi imeli nobene pozicije v vladi.

Daladierjevi interesi zahtevajo formiranje vlade narodne enotnosti. Položaj je kritičen, ker Anglija pritiska na premierja, naj čimprej sklene prijateljski pakt z Nemčijo. Premier je zdaj instruiral zunanje ministra Bonnetta, naj pospeši pogajanja z Nemčijo glede sklenitve pakta.

Unija vladnih uslužbencev, v kateri imajo komunisti glavno besedo, zahteva zvišanje plače, ker so cene življenjskim potrebščinam poskočile. Uslužbeni imajo oporo tudi pri drugih delavskih organizacijah.

Pariz, 22. okt. — Štiri nadaljnjne osebe so bile aretirane na obtožbo špionaže. Vest, da je Jean Rakovsky, policijski inšpektor v Parizu, dal informacije italijanskim špionom, je povzročila senzacijo. Rakovsky je vojni veterani in je bil za svoje junaštvo v svetovni vojni odlikovan. On je pri zaslišanju priznal zvezo z italijanskimi špioni.

V lovu na špione so bili aretirani Adrian Groas, uradnik v italijanskem konzulatu v Houtiersu; Vitorio di Resta, italijanski konzulatski agent v Anceyju, in Vincenti Bellavia. Slednji je pri zaslišanju izpovedal, da je dobival informacije od francoskega policijskega inšpektorja. Resta je bil vodja špionskega krožka, ki je operiral v savojškem distriktu, kjer je meja med Francijo in Italijo.

Porota oprostila morilca tekmeča

Chicago, 22. okt. — Rudolph Sikora, ki je ustrelil Edwarda Solomona, ker je zapeljal in odtužil njegovo ženo, je bil oproščen po poroti. Porotniki so se posvetovali samo dve uri.

Angleške čete razorožile rebele

Arabski teroristi poslani v koncentracijsko taborišče

Jeruzalem, 22. okt. — Več tisoč arabskih rebelov, ki so štiri dni držali stari del Jeruzalema v svojih rokah, ko so jih angleške čete oblegale, je bilo razoroženih. Vsi so bili poslani v koncentracijsko taborišče v gorovju med Jeruzalemom in Bethlehjemom.

Arabski teroristi so aktivni v drugih krajih Palestine. V mnogih so prerezali telegrafске žice in uničili mostove in ceste. Haj Mohamed, bivši častnik v turški armadi, ki je prišel v Palestino pred nekaj meseci, mobilizira Arabce za guerilsko vojno.

Na nedavni konferenci, ki jo je sklical v severni Palestini, je Mohamed povedal svojim pristalscem, da se arabski svet mora boriti za svojo neodvisnost.

Dunajski kardinal se igra z ognjem!

Hitlerjev minister posvaril katolike

Hamburg, Nemčija, 22. okt. — Paul Joseph Goebbels, minister nacijske propagande, je včeraj v svojem govoru napovedal, da bo Nemčija postala največja militaristična sila na svetu v prihodnjih petih letih. Omenil je pridobitve, ki jih je Nemčija izvojevala, odkar je Hitler na vladnem krmilu. Militaristična moč Nemčije je bila demonstrirana v re-militarizaciji Porenja, okupaciji Avstrije in Sudetske in drugih dogodkih.

Ob tej priliki je Goebbels omenil napetost med cerkvijo in nacijskimi avtoritetami, ki je rezultirala v izgreduh na Dunaju pred nekaj tedni. Dunajskega kardinala Innitzerja, na čigar palačo so nacisti navallili in jo deloma uničili, je opozoril, da se igra z ognjem.

"V času, ko je nemška armada vkorakala v Sudetsko, je Innitzer pokazal svojo predznanost in nesramnost a političnimi kontrademonstracijami", je rekel Hitlerjev minister. "V pridigi, v kateri je pozival katoliške mladičine, naj ostane zvesta cerkvi, ji je tudi zabaval, da mora slediti Kristu, ki je večji kot Hitler. To je nevarno igranje z ognjem. Mi smo že večkrat poudarili in tudi dejansko dokazali, da ne trpimo političnega katolicizma. Nacijsko gibanje je politično gibanje zedinjenega nemškega naroda. Kardinalov in druge visoke duhovščine ne bomo ovi-rali pri izvrševanju njihovih verskih dolžnosti, toda svoje roke morajo držati proč od politike."

Dunaj, 22. okt. — Člani Hitlerjevih mladinskih organizacij so včeraj ponovno napadli cerkve in župnišča v nekaterih dunajskih distriktih. V katoliški cerkvi v Neu-Kagranu so razdejali kipe in slike svetnikov, v dveh drugih cerkvah v Alt-Lerchenfelderu pa so razbili šipe v okenih. Policija je preprečila navale na cerkve in župnišča v treh drugih distriktih.

Aretacije frančiškanov v Salzburgu

Salzburg, Nemčija, 22. okt. — Šestnajst frančiškanov je bilo aretiranih in obsojenih v zapor na obtožbo podžiganja prebivalcev proti nacijskim avtoritetam, o-brekovanja in uničevanja lastnine. Zadnji teden so frančiškani zmetali pohištvo iz tretjega nadstropja svojega samostana v znak protesta proti odredbi, da morajo prepustiti to nadstropje nemški tajni policiji.

JAPONCI ZASEDLI GLAVNO MESTO JUŽNE KITAJSKE

Kitajske čete se umaknile brez boja

NOVA JAPONSKA OFENZIVA

Honkong, 22. okt. — Japonci so včeraj okupirali Kanton, glavno mesto južne Kitajske, ko so se kitajske čete umaknile pred dobro oboroženim sovražnikom brez odpora. Japonska zmaga je bila popolna. Prišla je po enem tednu izkrcanja japonskih čet v zalivu Bias, ki je 125 milj oddaljen od Kantona.

Kitajci so pred umikom poglani v zrak most nad reko Kanton, uničili elektrarne, tovarne in druge objekte. Veliko številno poslopj so zažgali in Japonci so našli razvaline v mestu, ki je pred nekaj tedni imelo še nad milijon prebivalcev. Večina Kitajcev je izpraznila mesto in se umaknila v notranjost države. Kitajski uradniki so pobegnili v Jungjun, v mesto, ki leži okrog 90 milj severno od Kantona.

V Kantonu, kakor v Sanghaju, imajo Japonci opraviti z zunanjimi silami, ki imajo svoje interese na Kitajskem. Angleške in francoske čete so zastražile mednarodno naselbino v Kantonu. Ta je v distriktu Šamenu, kjer je vojaštvo že zgradilo barikade. Angleške, francoske in ameriške topničarke so zasidrane v pristanišču.

Zdaj, ko so se kitajski brambovi umaknili iz Kantona brez odpora, bodo japonske čete prišle prodirati proti severu ob progi Kanton-Hankov železnice. Po tej železnici so kitajske čete dobivale orožje in bojni material iz tujezemstva.

Nadaljnje japonske čete so dospеле v Kanton skozi "zadnja" vrata, katere so prej odprle motorne in mehanične kolone. Zunanji opazovalci pravijo, da japonska armada, ki operira na tej fronti, šteje 60.000 mož.

Angleški minister odgovoril kritikom

Clacton, Anglija, 22. okt. — Samuel Hoare, angleški notranji minister, je odgovoril nekaterim nemakim diplomatom, ki so kritizirali Anglijo, ker nadaljuje z oboroževanjem po monakovski konferenci. "Anglija mora biti pripravljena na vse eventualnosti," je rekel Hoare na političnem shodu. "Zančsamo se sicer, da bo Hitler držal besedo, ki jo je dal v Monakovem, toda lahko se zgodi, da Hitlerja nadomesti kdo drugi, ki bo pozabil na obljubo." Hoare je član takozvane "notranjega kabineta", ki je dajal Chamberlainu nasvete v češko-nemški krizi.

Politiki v Novi Mehiki obtoženi korupcije

Albuquerque, N. M., 22. okt. — Federalna veleporota je obtožila 73 oseb, med temi več demokratičnih političnih voditeljev, korupcije pri WPA. Obtožnica jim oita, da so si prilastili denar iz skladov WPA in lastnino in zapostavljala delavce. Med obtoženci so štirje sorodniki zveznega senatorja Dennisa Chaveza.

Tajfun ubil 226 ljudi na Japonskem

Tokio, 22. okt. — Tajfun je včeraj divjal v Tokiju in Jokogami. Angleška časopisna agencija Reuter poroča, da je bilo 226 ljudi ubitih in čez 600 ranjenih v viharju. Prometna zveza med Tokijem in predmestji je bila suspendirana. Tajfun je podri veliko število hiš in okrog 35.000 ljudi je brez strehe.

Elmer F. Andrews (na sredi v prvi vrsti), administrator zakona minimalne mezde, in člani tekaškega organizatoričnega odbora na sestanku v Washingtonu.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Narodna na Zdravna drava (Ivan Chicago) in Kanada
\$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leta; na Chicago
\$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta, \$1.50 na četrti leta; na inomevstvo
\$6.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cincin \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.Člani glasilo po doporavi. Rokopisi dopisov in nenarodnih
članov ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, po-
vesti, drame, pesmi itd.) se vračajo pošiljatelju le v slovenski
jezik in prikladi poštnino.Advertising rates on agreement. Manuscripts of communica-
tions and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.Naslov na vsa, kar ima stik s listom
PROSVETA

2657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oklepaju na primer (July 31, 1938), poleg vsakega
besedila na zadnjem pomeni, da v tem je tisto datum pošte na-
rednina. Vseeno je pravilno, da se vam list ne pošlje.

Green noče iti

Ko je predsednik Roosevelt pred kratkim pozval ADF in CIO, naj se pomirita in združita svoje sile, je William Green, predsednik ADF, odgovoril Rooseveltu, da miru ne bo, dokler John L. Lewis ne odide v pokoj.

Lewis je takoj izjavil, da on odstopi, ako odstopi tudi Green. To je bilo možato od Lewisa. Naravno je bil Green v zadregi in rekel je, da Lewis ne misli resno, da samo blufa. To ni noben izgovor. Ako Lewis res blufa, mu Green lahko vsak čas dokaže njegov bluf — odstopi naj in potem bo lahko vsa ameriška javnost videla, če Lewis blufa ali misli resno.

Green ni odstopil. Baš narobe. Dal se je od konvencije, ki je tiste dni zborovala v Houstonu, Tex., ponovno izvoliti za predsednika Ameriške delavske federacije. S tem je pokazal, da mu ni za mir z unijami CIO; pokazal je, da raje vidi, da se razkol organiziranega delavstva nadaljuje z vsemi katastrofalnimi posledicami, kakor da bi se on ločil od vodstva ADF in od mastne predsedniške plače. Green se noče umakniti. Njegova osebna čast mu je več kot — interesi milijonov delavcev, ki silno trpe valed razkola in bratomorne civilne vojne med ameriškim delavci.

Prej smo rekli, da je bilo možato od Lewisa, ker se je ponudil, da odstopi od predsedništva CIO, če Green odstopi od predsedništva ADF. S tem pa še ni rečeno, da je Lewis popolen možak — in v tem bo menda vzrok, da Green ne jemlje resno njegove ponudbe. Lewis ni nič rekel, da odstopi tudi kot predsednik ruđarske unije UMWA, ki je najmočnejša enota CIO in katere mu plačuje \$25.000 letno. Lewis prav lahko odloži predsedništvo CIO in dobi koga na svoje mesto, ali dokler bo on vodil rudarsko unijo, bo de facto vodil tudi CIO. Eh, John Lewis, se ni rodil včeraj...

Stvar je tam, kjer je bila. Zaradi dveh trmastih voditeljev se mora ameriško organizirano delavstvo še nadalje kavšati. In Green in Lewis nista sama; oba imata vsak avoj kupček pomožnih voditeljev, ki so prav tako trmast.

Nam ni do voditeljev. Zdrava pamet nas uči, da prava organizacija ni zaradi voditeljev, pač pa so voditelji zaradi organizacije. Organizacija mora biti prva! Nam je za organizacijo. Nam je za milijone delavcev, ki si niso izvolili konflikta, ki hočejo mir med seboj in boj z zunanjim sovražnikom vsega delavstva, a ne morejo si pomagati. Na obeh straneh so pošteni delavci, ki so proti razkolu, toda v tem momentu so — primorani dvigniti pesti drug proti drugemu zaradi trme svojih voditeljev.

Ameriški kapitalisti — med katerimi jih je mnogo, ki se zanašajo na fašistično diktaturo — se pa smejejo.

V Jugoslaviji bodo "volili"

V Jugoslaviji so razpustili parlament in razpisali nove volitve. Volitve? Da — takšne "volitve", kakršne so v navadi z majhnimi razlikami v totalitarnih in napol totalitarnih državah. V Jugoslaviji je že precej let navada, da volijo javno, kar pomeni, da voliš one, ki jih hoče režim — če nečes posledice. Ko je dr. Stojadinović prevzel vladu pred tremi leti, je obljubil volilno reformo in več demokracije pri prihodnjih volitvah. Na to reformo je korenito — pozabil in zdaj bodo spet volili po škan-daloznem starem zakonu.

To pa ni glavno, kako bodo zdaj volili. Važno je to — čemu je vlada baš zdaj razpisala volitve, potem ko je bila tri leta gluha na vse zahteve demokratičnih elementov glede volitev? Namreč zdaj, ko je Hitler dobil Čehoslovakijo na krožnik in jo razkosal in ko nacijaka Nemčija forsira ekonomsko nadvlado v Podonavju in na Balkanu! Ali ta poteza ne kaže, da hočejo v Beogradu dobiti zaupnico ljudstva v psihološkem momentu, ko si je "realna politika" berlinsko-rimskega fašističnega osiāca podvrgla srednjo Evropo in katere zdaj vihiti gorjačo nad južnovzhodno Evropo?

Dr. Stojadinović nehoti to priznava sam, ko je — kakor se glasi poročilo v ameriških listih — v nekem razgovoru pohvalil svojo zunanjo politiko, češ, da je Jugoslavija varna (Dolje v nadaljnjem tekstu).

Glasovi iz naselbin

Vsi smo delavci

Cheswick, Pa. — Že dolgo se nisem oglasil v Prosveti s kakim dopisom, pa tudi sedaj ni nič posebnega, o čemer bi človek pisal. Razmere so še vedno bolj slabe. Rad pa čitam druge dopise, ki jih pišejo razni dopisovalci iz raznih krajev in naselbin.

Med dopisi se večkrat opazi-jo razne kritike o tem in onem, največ pa zaradi politike. Nekateri so socialisti, drugi komunisti, tretji naprejevci in tako dalje. Končno pa smo vsi le ameriški delavci in kot taki moramo vsi podpirati našo Prosveto in njene smernice ter ideje, ki so naše ideje in so nam v korist. Strinjam se s Hrvatinićevimi dopisi, ker so podučljivi in izražajo napredno mišljenje, iz njih odseva razredna zavest poštenega delavca.

V Prosveti seveda tudi čitam dopise Prosvetinega "očeta" Zidanška, ki piše s svojih potovanj po naših naselbinah zapadne Penna. Zadnjič je omenil tudi mene, kakor že večkrat, in mi je v šaljivem tonu "dal pod nos." Malo šale nič ne škodi in Zidanšek se zna šaliti. In če pride Zidanšek sem takrat, ko bom šel na lov, ga bom kar seboj vzel, če pa pride pozneje, mu bom pa dal prav lepo — zajčjo klobuko. Ko se je zadnjič mudil pri nas, pač ni vedel, kam sem šel. Šel sem namreč na zajčjo sejo, ali je bila lovaka seja, seja "divjih lovecvev"? Morda se bomo mi lovci podali še celo v Španijo, ampak malo predaleč je. Zidanšek rad hvali samo žene, otroke pa nič. Pa brez zamere, očka, ne bom te več "šimfal", saj si fajni fant. O vsem drugem pa se bova pogovorila tako prijazno kakor včas. Torej na svidenje!

Naznaniti želim članom društva št. 586 SNPJ, da se bo prihodnja seja vrnila na prvo nedeljo v novembru, to bo 6. novembra. Prošeni ste, da se vsi gotovo udeležite. Pridite brez izjeme vsi, da ne bo nihče rekel, da ni bil obveščen.

Anton Klemenčič, 586.

Medvedšek piše o Ribnici

Ribnica, Dolenjsko. — Iz Clevelanda mi je pisal sin Milan, naj grem v Ribnico in naj tam poiščem o stanju nekega posestva v Sodražici, katerega lastniki so v Ameriki. To priliklo sem takoj izkoristil in se odpeljal v Ribnico. Ko sem v Ribnici izstopil iz vlaka, se mi je nudi krassen razgled po ribniški dolini, ki je prej še nisem videl, četudi je Ribnica avstrovno znana po svojih lepih izdelkih in po svojih prebivalcih Ribničanih.

Ribniška dolina se mi je izredno dopadla, bolj kot katere druga v vsej naši Sloveniji, kolikor sem jih videl. Včas sem imel dober okus in mislim, da me še ni zapustil, zato se tudi nisem zmotil glede sodbe o lepoti ribniške doline. Ta dolina se razprostira

okrog 10 kilometrov na obe strani trga. Je to lepa in rodovitna dolina, z lepimi njivami in travniki, po sredi pa teče mala reka, ob kateri stoje veliki mlini in žage, nekatere celo na parni pogon. Ne daleč od trga pa stoji velika tovarna. Vso dolino, ki ni preširoka, kar jo dela še bolj zanimivo, obkroža okrog 800 metrov visoko gričevje zaraščeno z drevjem. Torej okrog in okrog je gozd, ki je že od nekdaj dal delo in zaslužek našim podjetnim Ribničanom.

Ob vznožju gričevja se vrstijo prijazne vasice in posamezna kmetijska poslopja. Vse hiše so zidane in z opeko krite, kar naredi še lepšo sliko in poveča krasoto celotne panorame ribniške doline. Da so seveda vsa poslopja v trgu samem zidana, to ni treba omenjati, pa tudi hodniki so iz betona, četudi ni Ribnica nobeno vlemesto.

V Ribnici sem se najprej podal v davčni urad in nato na sodnijo, kjer sem dobil potrebne informacije glede že omenjenega posestva v Sodražici. Ker sem imel dovolj časa na razpolago, sem se podal peš v 10 kilometrov oddaljeni trg Sodražico, kar vza-me dve uri hoda. Tja se vije lepa cesta, lepša kot ostale po Sloveniji. To pa menda zato, ker jo posipljejo z ondotnim gramozom, ki je trd kot granit in napravi cesto trdnost ter dovolj gladko.

Med potjo me je došel voz in voznik me povabi, naj prisedem. Po obleki me je sodil, da sem Amerikanec. Peljal se je s svojo ženo iz Ribnice, kjer sta se mudila po opravih. Bil je to Čampar iz Dolenjih Lazov, kjer ima lep in velik mlin ter obširno posestvo ob cesti, ki vodi iz Ribnice v Sodražico in naprej. On je bil več let v Ameriki, od koder pa se je leta 1910 vrnil na svoje posestvo. Od njegovega posestva je še četrte ure hoda do vasi Zlebiče, kjer živi Clevelandčanom dobro znani naprednjak Anton Segar, ki se je kot ameriški vojak in državljani udeležil svetovne vojne in v vojni izgubil levo roko. Lani se je vrnil v rojstni kraj. Škoda, da ga nisem našel doma. Dan je bil namreč izredno lep.

V Zlebičah je železniška postaja, ki velja tudi za Sodražico, katere je pet kilometrov ali eno uro hoda oddaljena. Sodražica je tudi prijazen trg, ima lepe in prijazne hiše ter poslopja, mlino in žage. Od Ribnice se vidi naravnost tja do Zlebičev, medtem ko se tu gričevje nekoliko zasuje in Sodražica se ne vidi. Vsa ta kraj, vsa ribniška okolica z vso dolino je name napravila zelo prijeten vtis, zato sem to moje potovanje na kratko tu opisal.

V Sodražici sem se oglasil pri Antonu Lavrenčiču, ki oskrbuje že omenjeno posestvo, zaradi katerega sem se podal na pot. Lavrenčičevi vodijo gostilno in trgovino z mešanim blagom. Lavrenčič je pristna dolenjska ko-

Homer Martin (levo), predsednik avtne unije, in Harry Bennett, direktor Ford Motor Co., ki sta se sestala v Bennettovem uradu v Detroitu.

renina, je energičen možak in naprednega mišljenja. Kmalu sem izvedel, da že 13 let županuje, da njegova pridna in čvrsta žena dobro vodi gostilno z njegovo pomočjo, njiu sin pa trgovino. Dalje, da je eden sinov že dovršil tehnično šolo in drugi že absolviral juridične študije, hčerka pa je bolničarka. Lavrenčičeva sestra je soproga ameriškim Slovincem dobro znanega Franka Keržeta, ki je svoječasno izdajal revijo Domači gospodar in potem Čas. Keržetova hčerka je bila letos za počitnice na obisku na domu svoje matere, to je pri Lavrenčičevih, kjer se je dobro imela in kraj z okolico se ji je zelo priljubila, tako da ga se s težavo zapustila.

Iz Sodražice sem se podal v Zlebiče na železniško postajo, odkjer sem se z vlakom odpeljal nazaj v Novo mesto oziroma v našo Žabjo vas, kjer se še vedno nahajam. Iskren pozdrav vsem ameriškim rojakom!

Ludvik Medvedšek,
član društva 5 SNPJ.

Medved namesto prašiča

Ponova vas. — V našem gozdu se je zadnje čase pojavilo precej divjih prašičev, ki delajo veliko škodo. Dne 24. sept. t. l. so lovci organizirali velik lov na te prašiče in se razvrstili vsak na svoje mesto po gozdu v Medvedici. Neki lovec, po imenu Janez Jakič iz Ločnika pri Turjaku, star 64 let, je zelo navdušeno zasledoval razrite luknje po gozdu. Misli si je pač, češ: danes pa gotovo dobim kakoga ščetinca.

Jakič se je nato malo odstranil od svojega mesta, kajti gnalo ga je, kakor vsakega vnetega lovca, da izsledí svoj lov. A glej šmenta, kmalu se mu je pred očmi nudi, ne ščetinec, ampak velik kosmatinec medved, ki je stal na zadnjih nogah in se mu bližal v spremstvu svojih štirih mladičev. Jakič se je ob tem ne-pričakovano prizoru zelo ustrašil, kakor se bi ustrašil vsakdo. Videl je, da mu preti smrt. Da bi bežal, ni bilo misliti, da bi streljal, tudi ne, kajti v svoji puški je imel le drobne svinčenke. Ko pa je videl, da kosmatinec čim bolj tuli proti njemu, si je mislil, kar bo pa bo — in je nameril cev na kosmatinec in ga dobro pociljal ter zadel v glavo, da je bil na mestu mrtev. Tako je bilo. Mrcina je tehtala 200 kilogramov. Njeni mladiči

so seveda zbežali, ker niso bili več tako majhni.

Sedaj smo tudi mi v strahu, ko v gozdu sekamo drva. Čim se zlozi kakšna suha veja, že dvignemo glave, da vidimo, od kod bo primahal drugi kosmatinec.

Iz Amerike je prišel v staro domovino na dvamesečni obisk znani Louis Garm iz Puebla, Colorado. V Ameriko se je vrnil 12. sept. Zelo ga pogrešamo, ker je bil med nami zelo priljubljen in pa navdušen pevec. Ustavil se je tudi pri nas, obiskal je razne kraje in tudi Županovo jamo, ki se mu je zelo dopadla. Iskrena hvala za poset in želim, da se spet vidimo.

Anton Pritekel, Ponova vas
18, p. Grosuplje, Jugoslavija.

Mehanizem človeškega joka

O joku in solzah je cela vrsta najrazličnejših teorij, medicinci, kemiki in psihologi so se že bavili z "mehanizmom joka". Približno specialist je v tem pogledu italijanski zdravnik Lino Businco, ki ga v njegovi domovini šaljivo imenujejo "doktorja solz." Vsak moški pozna čar ženskih solz, ki so skoraj vedno močnejše orožje nego najmočnejše moške pesti. Dr. Businco pa raziskuje te solze že dolgo let pod povečalnim steklom znano in je ugotovil med drugim, da so preprosta zmes iz vode, beljakovine, kuhinjske soli, ogljikove kisline, natrija in cele vrste alkalinih fosfatov ter kovinskih soli. Izračunal je, da potoci človeško oko dnevno kvečjemu za 3 g solz in s tem je postavil na laž tiste romanopisce, ki dajejo svojim junakom pretakati "cele poteke" solz. Dr. Businco je izračunal, da predstavljajo dvajset solznih kapelj približno kubčni centimeter tekočine. Vsak hišni tiran more sedaj na temelju te ugotovitve izmeriti, koliko premore njegova boljša polovica v tem področju.

Najzanimivejše je pri mehanizmu joka seveda vprašanje, kako bi bilo mogoče anatomsko pojasniti, da sproži duševna bol solze. Lahko si je razložiti, da odpre telesna bolečina solzne žleze, s tem da razdraži občutljivo vezivo očesa in pospeši preko živčnih tirov v možganih izločevanje solz. O joku kot posledici duševnega razburjenja pa obstoje različna razlaganja. Tu nam nedostaje refleksa, ki ga občutimo telesno, refleksa, ki se pojavi n. pr. tedaj, če nas kdo potegne za lase. Businco pravi, da izhaja dražljaj za jok po duševnem razburjenju iz tistih živčnih aredišč, v katerih imajo svoj sedež čustveni vzgibi. Zdi se, da pretres teh živcev istočasno razdraži tudi solzne žleze. S kemičnimi raziskavami pa so prišli še do drugih zanimivih posledkov.

Iz solznice so pridobili neko posebno snov, ki ji hočejo pripisovati sprožitev solznega toka. Gre za resničen hormon, ki ima ta nenavadni učinek, da je spravil razne poskusne živali do jokanja, ko so jim ga vcepili. Pri neki psi, ki so ji to snov vbrizgnili, so se pokazali n. pr. izraziti neredni gibi zenic in končno je žival potočila nekoliko solz. Tu imamo sled, ki nas lahko povede do zadnjih skrivnosti v mehanizmu človeškega joka.

Od Chicaga do Clevelanda

Ivan Molek

VIII

V Lorainu dominira strah

Ljudje, katerih business je, da strašijo majhne in velike otroke in ki si zbirajo zaklade s tem strašenjem, so še na svetu in mesto ma dobro uspevajo.

Iz slovenske naselbine v Lorainu ob Erieškem jezeru, okrog 25 milj od Clevelanda, mi je prišla na ušesa tale novica:

Tamkajšnji slovenski fajmošter Milan Slaj je prišilil nekatere članice SNPJ, da so mi prisegle, da ne bodo nikdar več čitale Prosvete.

Ta Slaje maže članke v Zarjo, glasilo SZZ. Navadno se tamkaj hudeje nad komunistično diktaturo, ki mu je brutalna in barbarska, je v resnici — ampak Slaje se takoj obrne peti in sadistično prakticira katoliško diktaturo nad ubogimi ženskami, ki si ne morejo pomagati! In s pomočjo žensk diktira tud moškim, kaj smejo in česa ne smejo čitati! Takšen je ta humbugar! —

Kaj je razlike med komunistično in fašistično diktaturo in med diktaturo Slajetov sorte? Razlika je samo ta, da komunisti in fašisti diktirajo s pomočjo puške in sekire — Slajetova žlahta pa diktira s pomočjo strahu s tem, da straši praznovorne siromake z izmišljenim hudičem!

Ce bi Slajeti imeli oblast, kakršno imajo Stalin, Hitler in Mussolini — bi bila Prosveta takoj ustavljena in njeni uredniki bi doživeli drugo sveto inkvizicijo. Ker pa nima te oblasti, se mora humbugar Slaje zadovoljiti s tem, da terorizira majhne in velike otroke s strahovi, ki jih nikjer ni. Nas ne more ustrašiti!

Res, pomilovanja vredni so rojaki in rojakinje, pa naj so kjerkoli, ki se pustijo terorizirati od teh humbugarjev. Rojaki, bodite moji in žene! Ali ne vidite, da vas humbugarj strašijo samo zato, da vas izjemajo? — (Konec.)

Starost dreves, živali in ljudi

Pred nekaj časa je neki angleški zdravnik izjavil, da hoče svojega triletnega sinčka vzrediti tako, da bo živel najmanj dve sto let. Zdravnik je zagotavljal, da se ne šali, temveč da ni ali resno. Doslej se seveda še nikomur ni posrežilo, da bi človeško življenje podaljšal na takšen način. Često beremo o deželah, kjer stekletoleki tako rekoč mrgoli — toda počasnega razpadanja organizma in staranja ni mogoče za-držati. Najdaljše življenje imajo drevesa v kalifornijskem narodnem parku rasejo znane nite sekvoje, izmed katerih je ena dokazano 4500 let stara. Cela vrsta drugih dreves je dosegla že 4000 let življenja. Podobno starost ugotovili tudi med baobabi. Neko drevo te vrste v Portugalski Vzhodni Afriki je staro najmanj 3000 let. Tudi nekatere redke vrste kak-tej so silno stare. Vse te rastline rasejo zelo počasi, zato tudi počasi razpadajo.

Med živalmi doseže najvišjo starost menda krokodil. O mnogih krokodilih vedo, da štejejo več nego 200 let. V Ugandi je poginila takšna žival, ki je bila stara 350 let.

Med ostalimi živimi bitji je omeniti papige želve, krape in slone kot živalske Metuzaleme. Lev živi v najboljšem primeru 50 let. Orangutan in neki močeradi tudi ne žive dalj časa. Velblodi dosežejo povprečno starost 40 let, ore-pogine s 30. letom, konj med 25. in 30. letom. Pes, ki šteje 20 let, je že silno star.

Najkrajše življenje imajo žuželke. Metulj veseli življenja n. pr. samo dva meseca. Mnoge žuželke pa se danes rode, jutri so že mrtve.

Zaščita šolskih otrok na Holandskem

Holandska država je izdala zakon, po katerem mora predložiti vsak učiteljski kandidat naj-že kandidiraja za katerokoli mesto pri vzgoji mladine, spričevalo o popolnem zdravju svojih pljuč z ozirom na tuberkulozo.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 24. oktobra 1918)

Domače vesti. V Willocku, Pa., je bil pri delu v rovu ubit 35-letni Josip Klemenčič iz Verkulje pri Krškem. Bil je član SNPJ.

Delavske vesti. Kanadski delavci v Winnipegu bijejo težak boj za pravico stavke.

Svetovna vojna. Slovenci in Hrvatje v starrem kraju odgovorili cesarju Karlu, da ne bo njegove "avtonomije", katero jim ponuja.

Sovjetska Rusija. Iz Stockholma poročajo, da je boljševiški teror v Rusiji že postal mon-strum, ki ga Lenin ne more več kontrolirati.

(Dolje iz prve kolone.)

pred usodo Čehoslovakije, ker se je že pred dvema letoma naslonila na prijateljstvo padle čije in Italije, dočim je Čehoslovakija padla. Ker se je naslanjala na Francijo in Rusijo. Iz-rej volilci Jugoslavije so zdaj pozvani, naj iz-rečejo zaupnico Stojadinoviću, ki je ohranil državo nedotaknjeno!

Za kakšno ceno jo je ohranil do danes in bode?

General James O'Dowde, poveljnik angleške vojaške divizije, ki naj bi sodelovala pri nadziranju plebiscita na Čehkem, s skupino častnikov.

Vesti iz Jugoslavije

Dva padla z vlaka

Ljubljana, 5. oktobra.—V bolnišnici so danes zabeležili svoje največje število žrtev: preden je poteklo 24 ur, so drugega za drugim pripeljali na kirurški oddelek dva ranjena, ki sta pri padcu padla z vlaka in doživeli hude poškodbe.

Kakor nam poročajo, so na kirurški oddelki postali tako pogosti padci z vlakov, da je treba za vsakega bolnika, ki pride na kirurški oddelki, pripraviti posebno sobo, kjer bo prebival, ker le na tem načinu lahko pričakujemo, da bo bolnik v zadnjih minutah življenja doživel vsaj nekaj miru. Šele pred 10 dnevi smo imeli na kirurški oddelki dva ranjena, ki sta pri padcu padla z vlaka in doživeli hude poškodbe. Danes so bili mestni reševalci na 2. polnoči nujno klicani v Krimsko, da so prepeljali na kirurški oddelki 50-letnega potnika Janeza Grila od Sv. Krištofa na kraj Save. Pri padcu vlaka je dobil hude notranje poškodbe. Popoldne so pripeljali v bolnišnico 23-letnega poljskega delavca Francisa Bazorskega iz Hrastnika pri Ljubljani. Pri padcu z vlaka v Krimski so bili nevarno poškodovani po glavi.

Dolina Konavljane opustošena

Povlečena strašna elementarna katastrofa na južnem Jadranu: dolina in je škoda ugotovljena. Sredi noči med 1. in 2. oktobrom se je nad Konavljami nad območjem pretrga oblak in deževal. Silni hudourniki so drveli s hribov, napolnili strugo potoka, ki teče po Konavljanskem polju. Razbesnela se je kmalu razlila po plodnih tleh in podirala, kar se ji je postavljalo. Noben most ni ostal na svojem mestu. Na 10 mestov je bilo zgrajenih kamnenja in betona, zdaj so vsi rušeni. Škoda se čeni na več milijonov dinarjev.

Spanju si je prepral trebuh

Vasi Ansova, nedaleč od Radejčic, pri Banji Luk, poročajo o nenavadni tragediji. Kmet Radojčič si je v spanju z žlezami lovskim nožem razparal trebuh in je v največjih mukah umrl. Peter je imel navado, da je večer položil k postelji svoj lovski nož. Bil je bojazljiv in se mu ni zdelo, da bi nož padel na tla. Na tleh je bil nož, ki je padel na trebuh. Usodno noč je bil Radojčič v spanju. Zjutraj se je iz njegove postelje začelo jecanje in vzdihovanje. Ko so hiteli pogledat, so bili priča strašni prizori. Na postelji je ležal Peter, ki je bil razparan na trebuh. Peter je mogel le še povedati: "Sanjalo se mi je, da me prijatelj prisili, naj razparam svoj trebuh z lovskim nožem." Mladu nato je bil siromak rešen življenja.

Zavraten umor

Celje, 9. oktobra.—Celje in okolica že dolgo ne pominata kaznivih zločinov, najmanj pa kaznivih umorov. Danes pa je bil dočim razburil vse prebivalce Celja. Včeraj smo poročali, da je okrog 10. dopoldne prinesla policija od levškega mostu k mestni gramoznici v Medlogu mrtvo truplo. Delavci, zaposleni v gramoznici, so spravili truplo na brež in obvestili policijo. Truplo sta mestni fizik dr. Podgornik in vodja kriminalnega oddelka mestne policije, nadzornik Zavec. V mrtvecu so spoznali 32-letnega bivega posestnika Tratinke iz Osence pri Celju. Tratinke je imel na glavi nekaj globokih ran in sicer prebito rano ter rano tik nad čelom, ki je bila 4 cm dolga. Bil je 1,75 m visok, 70 kg težek.

Krojaški pomočniki so si uredili delovne razmere s kolektivno pogodbo

Celje.—Krojaški pomočniki so se nahajali dalj časa v meznem gibanju, katerega so sedaj zaključili s kolektivno pogodbo, po kateri se bodo sedaj medse znatno zvišale. Plače se dele po razredih in sicer: I. razred, za veliko delo 5,50 din, za malo 5 din, za delo z roko 3,50 din; II. razred: za veliko delo 5 din, za malo 4,50 din. Vsako nadurno delo se plača s 50 odst. povškom. Pogodba priznava delavsko strokovno organizacijo in delavsko obratno zaupnike, katere se bo volilo v delavnicah, kjer so več kot trije pomočniki. Za tekočo dobo pa so že priznani izvoljeni delavski zaupniki v sedmih delavnicah.—Vred obširnosti pogodbe ne moremo v celoti objaviti, priporočamo pa pomočnikom, da si nabavijo prapir v pisarni KMO v Delavski zbornici.

Pomočnikom priporočamo tudi, da skrbno zato, da se bo pogodba povsod točno izvajala.

Brivski mojstri hočejo biti napredni?—Kakor izvemo, so brivski mojstri sklepali na svoji zadnji seji tudi o nedeljskem delu ter po dolgem pretekanju z glasom večine sklenili, da se nujno pošlje prošnjo na bansko upravo za dovoljenje nedeljskega dela. Idejni očetje nedeljskega dela so prišli na sejo pravočasno, ko ni bilo navzočih vseh ljubiteljev nedeljskega počitka, pa še kljub temu so dobili večino samo enega glasu. Ker so z navedenim sklepom zdržali svoje pomočnike, je med njimi zelo zavržalo in že je v teku protiakcija, ki se bo seveda tudi obrnila na bansko upravo z zahtevo, da se upošteva mnenje večine, med katero se lahko prišteva tudi velik del mojstrov, ki se ne marajo kregati s svojo pametjo, da bi si pri istih dohodkih povečali režijo.

Smrt stare Slovenke

Maribor, 7. oktobra.—V Terbegovcih pri Sv. Juriju ob Ščavnici je preminila v častiljivi starosti 97 let posestnica Ana Verzelova, menda najstarejša slovenska žena in mati. Bila je mati uglednega mariborskega gostilničarja Franca Verzela. Pred tremi leti je s svojim možem Miho obhajala redko slavo — železno poroko. Že 30 dni po tem slavu pa je mož preminil, dočim je Ana še tri leta živel v najčvrstšem zdravju. Vse do zadnjega je vzorno vodila gospodinjstvo, bila je vedno vedra in šegava. Med svetovno vojno je bilo vseh pet njenih sinov na fronti, a so se vsi vrnili domov.

Zaposlenost v posameznih gospodarskih panogah

Ljubljana, 9. okt.—Okrožni urad na zavarovanje delavcev v Ljubljani je izdal statistiko o gibanju števila zavarovancev v posameznih gospodarskih panogah za mesec avgust. Kakor je znano, se je celotno število zavarovancev od julija do avgusta sezonsko povečalo za 512 na 104.416. Naraslo je predvsem število zavarovancev pri gradnjah nad zemljo za 224, v kovinski industriji za 127, v tekstilni industriji za 116, v gozdno-žagarski industriji za 129 in v gostinski stroki za 150. Nazadovale pa je število zavarovancev predvsem v oblačilni industriji za 237 in v industriji gradbenega materiala za 182.

V primeri z lanskim avgustom

je bilo letos število zavarovancev za 2014 večje. Od tega prirastka odpade znaten del (525) na lesno stroko, kajti v industriji za predelovanje lesa je v primeri z lanskim avgustom število zavarovancev naraslo za 451 na 4326, v gozdno-žagarski industriji pa za 74 na 8549. Znatno prirastek beleži tudi tekstilna industrija, in sicer za 618 na 16.850, kemična industrija za 209 na 2387, čevljarstva industrija za 210 na 3189, usnjarska industrija za 158 na 2326 in oblačilna industrija (navzlic padcu v avgustu) za 159 na 4946. Manjša pa je bila zaposlenost v gradbeni stroki, kajti število zavarovancev je pri gradnjah nad zemljo, pri gradnji cest, železnic in vodnih zgradb ter v industriji gradbenega materiala v primeri z lanskim avgustom nazadovalo za 718 na 19.149. Poleg tega beležimo nazadovanje tudi v industriji papirja za 116 na 1887.

Lahko bi povedal tudi nekaj o gradbeni stroki, kajti število zavarovancev je pri gradnjah nad zemljo, pri gradnji cest, železnic in vodnih zgradb ter v industriji gradbenega materiala v primeri z lanskim avgustom nazadovalo za 718 na 19.149. Poleg tega beležimo nazadovanje tudi v industriji papirja za 116 na 1887.

Lahko bi povedal tudi nekaj o

gradbeni stroki, kajti število zavarovancev je pri gradnjah nad zemljo, pri gradnji cest, železnic in vodnih zgradb ter v industriji gradbenega materiala v primeri z lanskim avgustom nazadovalo za 718 na 19.149. Poleg tega beležimo nazadovanje tudi v industriji papirja za 116 na 1887.

John Strachey, angleški pisatelj, ki so mu avtoritete zabranile vstop v Ameriko. Strachey odgovarja na vprašanja reporterja, ki ga je obiskal na Ellis Islandu.

Pogoji uspešnega življenja

... Jaz sam lahko služim za primer, kako važen je v življenju slučaj. Hotel sem najprej biti duhovnik, potem učitelj, na konec profesor. Izmenoma so me privlačevale: zgodovina, filologija in pravo, toda študiral sem filozofijo in sociologijo ter sem prišel po vsem tem v politiko. Nadejam se pa, da se bom na koncu vrnil zopet k profesuri. To menjavanje življenjskih načrtov ni življenjska muhavost; to prinaša življenje samo s seboj. Izza svoje mladosti sem bil prepričan, da se bom nekoč bavil s politikom, ki sem si jo pri zamisljal čisto drugače.

Ce hočete iz teh besed dobiti pravilo, se to pravilo glasi približno takole: Mlad človek mora vedno biti pripravljen na spremembo življenjskih okoliščin, da se prebije skozi svet. Imeti mora dovolj energije in podjetnega duha, a ne sme nikoli izgubiti volje do dela. Imeti mora življenjski optimizem, ki edini jekleni človeka v boju za dobro in boljše življenje.

Drugo načelo, ki ga hočem poudariti, se glasi: Človek mora vedno delati pošteno! Živimo v času prekratov in revolucij in pod njih vplivom vsak dan drugače motrimo življenje. Časi s redno jeveške patriarhalnosti, korporativizma in romantike devetnajstega stoletja, ko so ljudje gledali na življenje z bohemskimi vidiki, hazardersko in fantastično, so neopovratno minili. Revolucija je zajela Evropo in ves svet in naše stotletje znanosti, organizacije dela, nacionalizma in pozitivnih, ved. V takem času, ko vlada znanost, ni mogoče doseči uspeha brez reda in sistema. Čas sam na sebi govori proti bohemstvu in hazarderstvu.

O nas (Cehoslovaki) se govori, da živimo v srcu Evrope, v sredi med vzhodom in zapadom. Če naša zemljepisna lega nas torej sili, da ustvarimo kulturno sintezo. Moramo se osvoboditi slehernega provincializma in si prisvojiti evropske, da svetovne metode dela. Razume se, da ostanemo pri tem sami svoji, a poleg tega moramo biti tudi Evropejci. To je naša naloga. Za mene pomeni to napor za uravnoteženje samega človeka. Zavračam sentimentalnost in padanje iz ekstreme v ekstrem, zavračam samo čustvovanje, a tudi sam razum. Treba je najti soglasje med razumom, čustvom in vsemi duhovnimi silami v človeku, ki beži od skrajnosti ter stremi k izenačenosti.

Lahko bi povedal tudi nekaj o gradbeni stroki, kajti število zavarovancev je pri gradnjah nad zemljo, pri gradnji cest, železnic in vodnih zgradb ter v industriji gradbenega materiala v primeri z lanskim avgustom nazadovalo za 718 na 19.149. Poleg tega beležimo nazadovanje tudi v industriji papirja za 116 na 1887.

Lahko bi povedal tudi nekaj o

gradbeni stroki, kajti število zavarovancev je pri gradnjah nad zemljo, pri gradnji cest, železnic in vodnih zgradb ter v industriji gradbenega materiala v primeri z lanskim avgustom nazadovalo za 718 na 19.149. Poleg tega beležimo nazadovanje tudi v industriji papirja za 116 na 1887.

John Strachey, angleški pisatelj, ki so mu avtoritete zabranile vstop v Ameriko. Strachey odgovarja na vprašanja reporterja, ki ga je obiskal na Ellis Islandu.

politiki. Ne vabim mladih ljudi, naj gredo v politiko! Politika ni lep poklic. Na zunaj je za marsikoga zlata in se kaže samo od lepih strani. Koliko pa vsebuje tudi senčnih strani, nezadovoljstva, razočaranja in žalosti! Kdor se bavi s politikom resnično in pošteno, mora vsak dan svojega življenja doprinesati težke žrtve.

Ne bom govoril o tem, česa nedostaja našim politikom. Spregovoriti hočem samo nekaj besed o Angleški. Tam nepretrgoma pazljivo pripravljajo vladajočo kasto, posebno administrativno uradništvo. Vodilne politike zbira Angleži vedno iz določenih rodbin in slojev, politiki so najprej tajniki velikih državnikov.

Naj rezimiram svoje poglede na ta problem:

Življenje je in ostane borba. Znati se častno preriniti naprej, nikdar ne obupavati, imeti zdrav življenjski optimizem — to je prvi pogoj za srečno življenje.

Vsako delo je treba opraviti v redu. V dobi znanosti doseže uspeh samo precizen delavec.

Svoje delo je treba vedno vršiti z zavestjo polne odgovornosti in sprejemati to odgovornost odkrito, neposredno in pošteno. Z vsemi temi pripomočki se je treba razvijati v harmoničnega, uravnoteženega človeka, ki predstavlja sintezo srca in razuma.

Uspeh, končni uspeh lahko doseže samo tisti, ki dela v očiščeni dostojnosti, poštenja in resničnosti. To seveda še izdaleka ne pomeni, da resnica zmaguje sama od sebe. Geološko "resnica zmaguje" pomeni ravno nasprotno: da se je treba za zmago resnice boriti, jo podpirati in zanjo neumorno delati.

Dr. Edvard Beneš.

Zakaj je Nil "sveta reka"?

Nobena reka na svetu ni napravila človeški civilizaciji toliko uslug kakor Nil, kajti Egipt, materinska dežela celotne antične civilizacije, kjer so se ušli tako Grki kakor Rimljani in slednjči vsi narodi Sredozemskega morja, je bil in je stvar svetega Nila.

Brez blata, ki ga naplavlja Nil, je Egipt samo velika apnenčeva plošča, ki prehaja v gornjem Egiptu v granit. V dobi, ko so pri nas zeleneli gozdovi, iz katerih je nastal rjavi premog, se je ta plošča "podirala" in visok rokav Sredozemskega morja je prodril v deželo približno do okolice, kjer so danes kraljevi grobovi pri Luksorju. V ta zaliv se je že takrat iztekala mogočna reka, ki jo poznamo danes z imenom Pranila. Tudi ta veletok je obstajal iz mnogih velikih rek kakor današnji Nil in tudi te so prihajale vse iz Abesinije, z afriških visokih ravnin s tropičnim poletnim deževjem, ki je povzročalo poplave prav tako kakor danes.

Proti morju spuščajoča se apnenčeva plošča se je počasi dvigala. Ob izlivih Nila se je dandanes dviga zemlja. Ogromen morski rokav se je počasi izgubil v pesku, vendar je ostala še nekakšna struga z apnenčastim in peščnim kamnom na dnu. Na tem so ostale naplavlne Nilovega blata, spremenjene v čokoladno rjavi "humus" in ta plast prsti je Egipt. Nikjer ne presega globine 10 — 12 metrov in nikjer ni širša od 25 kilometrov, večinoma pa je široka le osem do deset tisoč metrov. Se-le v Delti se razprostira ta pihlača humusa do širine 250 kilometrov. In ta trikot z obmejno ozko točo dolino — kakor lopata, polna humusa — je tista čudežna dežela, kjer so se pet tisočletij z neuhajljivo silo porajale najbolj fantastične stvari, kjer se je rodila državna ustava, ki je bila veljavna skozi tisočletja in ki je v svojih temeljih po svojem uradništvu in davčni organizaciji veljavna še danes, dežela, kjer so nastale pisava in umetnost, tehnika in spomeniki — toliko, da je eno samo človeško življenje prekratko za popolno umevanje vsega tega, kar vsebuje beseda Egipt.

Ze pred tisočletji so znali s posebno poljedeljsko tehniko "namočiti" vse obdelane ozemlje vsako leto skozi štirideset dni z

Charles A. Lindbergh, slovit ameriški letalec.

blatno vodo. V ta namen so napravili velike, po jezovih ločene bazene. Ves Gornji Egipt je razdeljen v take velike, po jezovih zvezane bazene. V njih leže polja in ob poplavih spuščanje vodo. Nasprotno pa je Spodnji Egipt preprežen z mrežo prekopov. Ob poplavih je bil torej Egipt eno samo jezero. Ljudje so mogli živeti le na umetno narejenih gričih. Ker so bila na močvirnih oziroma blatinah tleh mogoča samo polja, ne pa gozdovi, ljudje niso imeli lesa za zgradbo svojih bivališč, ki so jih morali napraviti iz ilovice, trajnejša poslopja pa iz apnenca in granita. Tako je prišlo do graditve svetlišč in piramid.

Čudovito redno nastopajoče poplave se začnajo v Sudanu, v okolici Chartuma že sredi maja, v južnem Egiptu dosežejo svoj višek v prvem tednu meseca septembra. Voda je takrat 6 — 7 metrov nad normalo, v Kairu pa še 5 metrov.

Štirideset dni so pustili stati čokoladno rjavo nad poljem, kajti iz izkušnje so vedeli, da se v tem času usedejo vse težke snovi. Čisto vodo spuste potem skozi jezove. Izračunali so, da so se tla na ta način v teku 5000 let zvišala za kakih pet metrov. Tako je razumljivo, da je marsikatero svetlišče, ki je bilo nekoč zgrajeno na tleh, kamor ni segla poplava, danes v območju Nila.

Na tej rodovitni zemlji dozorevajo vsako leto tako bogate žetve, da so svetovno znane že iz časov svetopisemskih časov. Tudi danes je egiptska dolina Nila kljub bombažni kulturi še zmerom najrodovitnejša zemlja na svetu.

Leta 1914. so začeli in leta 1936. končali s preiskovanjem blata, ki ga naplavlja Nil. Niso ga preiskavali z ozirom na njegove kemične lastnosti, ampak z ozirom na vsebino njegovih mikroorganizmov. V primeri z najboljšo plodno zemljo v Evropi, ima Nilovo blato že kvantitativno približno trikrat več malih živih bitij, ki povzročajo one procese, od katerih je odvisna rodovitnost zemlje. Tako je prav za prav rešena prastara uganka in z jasnim naravoslovnimi dejstvi pojasnjeno, zakaj je baš Nil dobil pridevek "svete reke". Nil zasluži to ime kot povzročitelj naravnega bogastva, iz katerega je nastala vsa antična kultura in je mogel Egipt tako postati praoče človeške civilizacije.

Papež obsodil persekucije katolikov

Vatikansko mesto, 22. okt.—L'Osservatore Romano, vaticanško glasilo, piše, da je papež o stro obsodil persekucije katolikov v Egiptu.

NAZNANILO IN ZAHVALA

Globoko potrtega srca javljamo vsem sorodnikom, znancem in prijateljem širum Amerike žalostno vest, da je neizpročna smrt pretrgala nit življenja našemu ljubljemu soprogu in očetu

JAKOBU ŠINKOVCU

Rojen je bil leta 1876 v vasi Volaka, fara Poljane na Gorenjskem. Na Broughtonu, Pa., je bival nad trideset let, kjer zapuša soprugo in deloma že odraslo družino. Umrl je 3. oktobra 1938 v Mercy bolnišnici v Pittsburghu, Pa., za poškodbami, ki jih je dobil ko je padel iz avto-trucka dne 9. avgusta t. l. Pogreb se je vršil 6. okt. t. l. po katoliškem obredu na pokopališču St. Ann na Castle Shannon ob veliki udeležbi prijateljev in članov SNJP in SNPP. Tem potom se prav lepo iz srca zahvalimo za darovane krasne vence in cvetlice, katere ste poklonili pokojniku v zadnji prijateljski podzav, kakor tudi vsem, ki ste ga obiskali na domu in se prišli posloviti od njega, vsem, ki ste vozili brezplačno z avtomobilom in se udeležili pogreba. (Bilo bi preveč obširno objaviti imena vseh.) Torej naj velja vsem skupaj na tem mestu naša najpriprošnejša zahvala. Tem, dragi soprog in oče, pa želimo miren in sladak počitek v taji ameriški zemlji.—Zaljubljeni očali: MARY ŠINKOVCE, soproga; MAX, sin; MARY JR., VERONIKA, EMMA in LILLIAN, hčere v Broughtonu, Pa.

Nemški konzul se zauzel za špione

Stirje Nemci pridejo pred sodišče

Cristobal, Canal Zone, 22. okt.—Kurt Lindenberg, nemški konzul, skuša dobiti \$55.000, da potegne štiri Nemce, ki so bili aretirani na obtožbo špionaže, iz zapora. Ameriške vojaške avtoritete so jih prijele, ko so fotografirali utrdbe ob Panamskem prekopu.

Sodnik J. P. Tateiman, ki je vodil preliminarno zaslišanje, je odklonil apel odvetnika obtoženecv glede izpustitve iz ječe. Friedrich Schackow, eden izmed obtoženecv, je pod poroštvo \$25.000. Ostali trije obtoženci so Ingenborg W. Gutman, Gilbert W. Gross in Robert E. Khurig.

Pri zaslišanju pred Tateimonom je ameriški vojak H. C. Steelman povedal, da je četverica bila zasadena pri fotografiranju položaj topniških baterij v Fort Randolphu in Point Caletu. Obravnava proti obtožencem se bo vršila pred federalnim distriktnim sodiščem v Cristobalu, kateri bo predsedoval sodnik B. Gardner.

Češka vlada pretrga vojaško zvezo s sovjetskimi Rusiji!

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Na glavnem trgu Budimpešte proti Češkoslovaki. V demonstracijah so zahtevali skupno mejo med Ograko in Poljsko in kričali: "Dajte nam orožje!" Nastopilo je več govornikov in zahtevalo razkasanje Rutenke, češke avtonomne države.

Berlin, 22. okt.—Pet Čehov je bilo ubitih v spopadu s Hitlerjevimi četami v severnem delu republike. Nemško poročilo pravi, da je spopad sledil, ko je 50 Čehov pod vodstvom vojaškega častnika prekorajlo novo mejo med Češko in Nemčijo pri Lobositzu. Čehi so zasedli obmejno vasico, iz katere so se nemške čete nekaj ur prej umaknile, in pričeli nadlegovati prebivalce. Zahtevali so, da morajo odstraniti nacijske zastave s svatko in Hitlerjeve slike. Nemške čete so se vrnile, ko so bile informirane o invaziji, in po kratki bitki pregnale Čeha. Nemška obmejna straža je bila nato ojačana, da prepreči alične "incidente."

Jeklarska korporacija uveljavila priziv

Cleveland, O., 22. okt.—Republika Steel Corp. je vložila priziv proti odloku federalnega delavskega odbora, da mora ponovno uposiliti pet tisoč delavcev, ki so bili vrženi na cesto po stavki v tovarnah "malega jekla" preteklo leto. Priziv je bil vložen pri federalnem okrožnem sodišču v Philadelphiji. Predstavnik jeklarske korporacije je dejal, da je delavski odbor podal svojo razsodbo, ne da bi dal korporaciji priliko za predložitev evidence. S tem je bila korporaciji kratena pravica v smislu federalne ustave.

kov v nacijski Nemčiji, zlasti pa na val na palačo dunajskega kardinala Innitzerja. Svojo obsodbo je papež izrekel pred tristo arheologi, katere je sprejel v svojem gradu Castel Gandolfo.

VOLTAIRE:

Kandid ali optimizem

POSLOVENIL OTON ZUPANČIČ
UVOD NAPISAL STANKO LEBEN

Kdor si živo predstavlja takratne razmere, ko so človeka takoj vtaknili v Bastiljo, če je pokazal le malo volje, podvomiti o vsem, kar je učila cerkev, ko so viteza de la Barre obglavili, ker se ni odkril procesiji, ko so bila mučenja in smrtne obsode protestantov na dnevnem redu, ko so cele gruča abejev prodajale brezdelico krog dvora, živeli na tuje stroške, sila nemoralno življenje, ko razumel boj filozofov zoper takratno cerkev in njeno hierarhijo. Voltairejev preznani vzklik: "Ecrasez l'infame!" ni bil morda tako neupravičen, če pod to "Infame" pojmuje mo cerkev, kakor jo je Voltaire imel priložnost gledati dan za dnem krog sebe. Tudi v tem pogledu je Voltaire predvsem reformator, ki je s svojim bojem proti takratnim cerkvenim razmeram morda še najbolj koristil pravemu religioznemu čustvovanju samemu, saj se pojavila religija v devetnajstem stoletju v povsem drugačni obliki, kakor jo poznamo v osemnajstem stoletju. Da so bila tudi vsa Voltairejeva razmišljanja o družbi in politiki strogo in kar a priori iz razuma izvedena, bi bilo odveč poudarjati. Velika revolucija, ki je bila sprejela njegove politične principe, je bila krvava preizkušnja za zgradbo njegovega socialnega reda. Veliko je odpadlo, ostal je princip demokracije. Odpadlo je zlasti vse, kar je bilo zgolj iz razuma in kar ni računalo na dejanskim življenjem, ki poleg razuma pozna še vse drugačne in morda važnejše komponente.

Na samotnem Cireyju seveda ni mirovala v Voltaireju poetična žilica. V znanstveno delo in razmišljanje so ga silile le bolj razmere in prijateljica, gospa du Chatelet. Ves areen in sproščen pa je zadiral le, kadar so ga nasprotiki zapeli v neskončne polemike, v katerih se je razživila njegova ujedljiva duhovitost, in pa kadar je mogel ustvarjati tragedijo. "Alzire", "Mohamet", "Merop" so najsvetlejši trenutki njegovega desetletnega prognanstva, koncem katerega sta mu fizika in metafizika že tako presedali, da je sredi svojih aparatov ves ogorčen zarental: "Nadvlada, ki si jo takale suhoparna in abstraktna fizika prisvaja nad lepimi umetnostmi, me začena ogorčati. Ljubim sem fiziko, dokler se ji ni zahotel zavladati nad poezijo; sedaj pa, ko tlači vso umetnost, nočem videti v njej drugega kakor tirana in slabo družino." Pa tudi sicer je življenje začelo postajati živahnemu Voltaireju predolgočasno in lotila se ga je želja, da pobegne v svet, poln neprevidega in nepreračunljivega.

Že v prognanstvu se je neklikokrat izneveril nežni oskrbi gospe du Chatelet; pohitel je bil za kratek hip v Pariz, prisostvoval izkušnjam svojih tragedij, šel je na kratek obisk k pruskemu kralju in tolik je že bil njegov vpliv, da so ga takoj poklicali na dvor, ko je v proslavo prestolonaslednikove poroke akropul nčevredno komedijo. Tu se pričenja Voltairejeva zadnja preizkušnja, njegovo življenje na dvorih: v Versaillesu pri Ludoviku XV., v Lunevilleu pri poljskem kralju Stanislawu in v Potadamu pri Frideriku II. To je doba njegovega dvorjanstva, ko že slaven in znan široi Evrope nastopa svobodno in samozavestno, občeju se kralji in principi kot s sebi enakovrednimi. Ta doba življenja na dvorih je naravno najborejša na izrazitih delih. A odkrila in razgalila je pred Voltairejem vse slabe strani, da je do mozga spoznal sodobno družbo od preprostega, delavnega meščana do kralja, poglavarja fevdalne hierarhije, ki je bila brez stika s ljudstvom, ni več vršila svoje naloge in je bila zato na smrt obsojena. Vse sili Voltaireja, da prične z vso silo svoj reformatorski boj, če hoče ostati gospodar javnega mnenja. Ko se spre s pruskim kraljem, blodi nekaj časa po Alzaciji in Loreni, a končno pride v Švicco, kjer si blizu Ženeve kupi dvoje dvorcev tik državne meje, enega še v Švici, drugega tik ob meji v Franciji, kajti "treba je, da razpolaga-

jo filozofi z dvema ali tremi podzemeljskimi luknjami v obrambo proti psom, ki jih zasledujejo." Najraje se bo mudil v dvorcu Delices v Ferneyju poleg Ženeve, kamor bodo romali ljudje iz vse Evrope in kjer bo daleč od vseh velikih prestolic, kraljev in gospode kraljeval še dvajset let kot fernejaki "patriarh".

Že za bivanja na kraljevskih dvorih je bil Voltaire dovrl trije filozofski romanov, med njimi "Zadiga" in "Mikromegasa". Poleg filozofskih romanov, s katerimi skuša Voltaire znesti v široke plasti v bujni nakit domišljije preoblečene ideje, si skuje še dvoje drugih strahovitih orožij, dvogovor ali dialog ter dovtipnico. Te literarne vrste, kratke, jedrnat, neposredne, proste vsakih ozkih pravil, jedke, duhovite ali zafrkljive, so Voltairejevo pravo polje, kjer se šele razži v vsa njegova igrava in gibka osebnost. S spisi te vrste bo delal zadnjih dvajset let svojega življenja ter rušil tlačne naredbe in ustanove. Ko se Voltaire naseli v Ferneyju, je star šestdeset let. Vendar se čuti mlajšega in podvzetnega kakor marsikdo pri dvajsetih. Ves se razbóhoti, neugnan, vedno pri delu, iskree se duhovitosti, sprejemajoč nešteto gostov in pošiljajoč v svet spis za spisom, tako da je "treba" reči, da je doba skrajne starosti zanj tudi doba največje plodovitosti.

V Ferneyju se Voltaire dokončno izobliči v praktičnega filozofa, ki mu ni ne do razglabljanja zavoljo razglabljanja ne do sistematične ureditve nekih spoznanj, marveč ki stremi za praktičnimi rezultati, ki hoče izpreobračati, oznanjati človeštvu koristne resnice in pretvoriti svojo misel v meso in kri. Če je Voltaire v prvi polovici svojega življenja predvsem literat, pesnik in traged, je v drugi polovici ves, z dušo in telesom, filozof v pravkar označenem smislu. Literarno delo obledi, tudi znanstvena raziskavanja in metafizična razmišljanja ga več ne mikajo. Propaganda idej mu je vse. V svoji iznajdljivosti in duhovitosti se ogiba na široko znanstvenih del; v svet pošilja neznatne brošure, "male kruhke", kot jim pravi, dve strani, tri strani, deset strani, pod najraznejšimi psevdonimi: Dumarsais, Bolingbroke, Hume, Tamponet, doktor iz Sorbone, abe Bigex, abe Bazin itd. In malo strani je v Voltairejevem delu sijajnejših, za vso njegovo osebnost značilnejših kakor te neznatne malenkosti, ki jih je na prvi videz sama nedolžnost in preprostost, kjer pa sleherni staveč stremi naravnost k cilju in kjer vsaka beseda odtehta dolgozven argument.

Ta kratka dela, ki jih pošilja široi Francije iz Ferneyja, so edinstvena zmes razigrane prešernosti in jasnega, zdravega razuma, nebrzdane domišljije in subtilno naznačenih resnic. Psevdonimi, ki so krili te spise, so bili seveda samo pesek v oči; ni ga bilo človeka v Franciji in v Evropi, ki bi ne bil vedel, da izhajajo iz "fernejake tvornice". Ko je slednjič posegel tudi praktično v tok življenja in se z vso silo in vso močjo svojega vpliva zavzel za nedolžne žrtve takratne justice, je njegova slava dosegla tako višino, da se je izpreobrnila že v sentimentalno oboževanje; vse, kar se je v tisti dobi zanimalo za javno življenje in kulturo, je romalo v Ferney, da se pokloni "patriarhu": principi, kralji, učenjaki, pisatelji vseh vrst, dame najodličnejše družbe, pustolovci in visoko uradništvo, vsi so se divili njegovi slavi in veličini. V Voltaireju že ne vidi več tistega Voltaireja, na čigar stroške so se bili tolikokrat pozabavali in nasmejali, pariškega "gamina", ki je vzbujal javnost in dvigal oblake prahu s svojimi nekajkrat neslanimi polemikami; sedaj jim je Voltaire simbol, ki vanj verujejo in se ga oklepajo v občudovanju in navdušenju.

(Dalje prihodnjik.)

lepe rožnate tačke, sinje perje in majcene očke. Poleg vsega ima Francišek tudi brado in brke in je podoben tako v lice ranjekemu cesarju Francu Jožefu, ki je bil takorekó tudi Francišek in bi bil jaz danes prav gotovo zaprt zaradi visoke žalitve visoke osebe. Zaprt bi bil seveda na svojo veliko žalost in veliko veselje marsikoga — pa ne bo nič, ker se časi hvalabogu izpreminjajo ...

Z eno besedo, ptič v kletki se zasmili človeku in človek gre in odpre vrata kletke. Francišek plane ven in se mi zapiči v levo oko. Saj to ni nič hudega, on se še ne spozna in nekje je treba sedeti. Drugi dan je oko zateklo in opraskano in na sumu me imajo, da sem imel afero. Koj nato ugotovi Francišek, da imam lep nos in zakadi se vanj z vso razpoložljivo silo. Nos oteče in ako bi bil igralec, bi lahko igral junaka Cyrana s lastnim krasnim nosom in rekli bi, da imam odlično maslo, čisto naravno ...

Pa to ni še vse nič! To je šele medel začetek! Pravi značaj je pričel kazati Francišek šele nekako teden dni po svojem prihodu. Dano je človeku, da izmenjuje misli z besedo. Gorje! Kakor hitro sem pričel pogovor, se je oglasil Francišek. Sicer je bil ure in ure popolnoma tih — kakor hitro pa zineš, tedaj se oglasi vražji ptič in kriči na ves glas. O, on ne poje, on ne govori, kriči kakor divja zver, kakor šakal v pragozdu ... In človek se vda, obmolne in se spominja z žalostjo svoje nemoči proti onim, ki s kričanjem uveljavljajo svoj obstanek.

Zadnjič sem spoznal! Obšlo me je nebeško razodetje in zdaj vem! ... Francišek ni kriv prav ničesar, ampak v njem prebiva Nekdo, morda je sam satan, tega ne ve nihče, prav gotovo je pa v njem moj sovražnik. — Kajti to, kar uganja Francišek zadnje čase, to presega vse meje. — Moja ušesa so ena sama otekla in zadnjič me je vprašal debelušni znanec, če nimam morda indijske lepote, ali pa so me mogoče angažirali za reklamo znamenite firme "Penkala", kajti samo oni, ki so na reklamnih podobah, imajo tako silno razvita ušesa ... Seveda, o onih, ki imajo zlobne ljubljanske jezike in so me zaradi uspešnosti v zoologijo, o teh niti ne govorim. Želim jim, da dobe vsi povrsti papagajsko bolezen in da žalostno propadejo!

Seveda se papagaj Francišek od vseh teh lamentacij ni polobilal. Nasprotno! Z besno vneto radira obstoječe gospodarstvo, meče po tleh vse, kar mu pade pod kljun in služkinja Reza odide petnajstega, kajti red pri hiši je postal nemogoča zadeva. Seveda, žena zagovarja satana, hči zagovarja plemenčeka, češ: saj je tako srčkan, saj je tako lušten. — Ampak razbita zrcala, polomljene igle in podobno — o, seve, to ne velja nič. Ni mi več živeti — saj sem že dejal — izbito je dno!

Dobro, človek, ki je poizkusil marsikaj v tem življenju, ravna previdno in po pameti. Ne začne se s svojo strastjo kar kot mlad fantiček in ne reče: "Maré ven, Francišek!" Nasprotno! Ko so pred hišo regulirali cesto, sem lastnoročno ukradel mestni občinski kocko za tlakovanje cest. Lastnoročno! Ne zato, ker plačujem davke, tudi zato ne, ker sem moral plačati kazen za Jakca, ki ni pes, ampak ukradel sem kocko zato, da si bo na njej lahko brusil satan Francišek svoj kljun.

Tudi to ni pomagalo! Moja duša postaja od dne do dne bolj obremenjena, bojim se skoraj prestopiti prag stanovanja, kjer me pozdravi satanski vrišč iz prerie, iz pragozda, kjer rasto bujne orhideje ... in po njih pleza sam satan, moj sovražnik in mackevalec za vse storjene in nestorjene grehe ...

Heureka! Stoj! Vedno je takor! Tisti pregovor, ki pravi: kadar je sila največja, je božja roka najbližja ... Prišepnil mi je prijatelj, ki je sam strokovnjak in rejec malih živali, da je Francišek zato tako razborit in neugnan, ker je sam ... In sagemu ni dobro biti, kakor pra-

Dijak s kolegija Bernard z napisom, ki poziva Newyorčane, naj se registrirajo kot člani Ameriške delavske stranke.

vijo staroslavne zgodbe. Poiskati je treba družico. — Ampak ...

Ampak ... Stvar je bila ta. Poiskal sem družico sedaj na vselejmu ... Ampak seve, če zasleduje človeka nesreča, potem ni pomoči ... Nisem vedel, kaj je Francišek. Ali je, kakor pravimo, mandeljček ali babica. V svoji kronični zmotljivosti sem prinesel domov z vselejmu mandeljčka ... Tu se je izkazalo, da je tudi Francišek mandeljček. Dokler sta bila sama, sta se v miru in strahu božjem pretepala, da je perje kar frčalo, in bilo ju je veselje gledati skozi špranje pri priprtih vratih. Kakor hitro pa sem prestopil prag, sta se satana pobratila, zgovorila in zarotila zoper mene. Vsak od svoje plati sta naskočila gospodarja — vse iz čiste ljubezni in veselja nad prihodom. — Dejal sem že, vse je usoda in ni da bi se pritoževal, ampak zdaj sem sit vsega! Vzel sem v roke Macchiavellija, Nikolaja Macchiavellija in njegovo silno knjigo "Il Principe", knjigo, katero je nosil glavni Napoleon vedno pri sebi v dešnem žepu svojega belega čelovnika, katero so brali s pridom vsi večji vladarji, ki so hoteli biti kaj prida — če pa niso bili, je bilo krivo pač to, ker niso imeli pri hiši papagajčka ... z enega, modrega ali neumnega ... K taki reči spada Macchiavelli, avtor silnih nauk o vladanju ...

Prebral sem vsa podučjenja, rolnel doma in grozil z ločitvijo od mize in od postelje, celo o razdedinjenju sem govoril in vneto trdil, da pošlem smrkljo v Lichtenturn, da dam psa Jakca, ki ni pes, konjaču ... Vse zaman! ... Francišek je obdržal glavno besedo in jaz nisem nič. Vprašujejo me doma sedaj, ker vedo, da sem duhovit pisatelj, kakšno ime naj ddam drugemu satanu. Molčim. Vdal sem se zadnje čase tihemu pijanstvu. Čevlje sezuvam že davno prej, preden odprem vrata s ključem, kajti Satana prežita name kakor ačna leoparda. Zdjaj mineva tretji teden, ko nisem več večerjal tudi ne bom. — Večno sovraštvo!

Ampak zjutraj, ko stopi človek v beli, novi dan, ko so v njegovem srcu snovanja vsa bogata in od tisočerih zarij obdana — tedaj planeta na moja gola ramena dva plavokrila satana ... Voščita mi: "Dobro jutro!" — V njih je življenje, volja do življenja, sekata s kljuni v moja ušesa, v ramena, pulita mi kociene in razdirata lepo urejeno frizuro in pravita samo eno: Živa sva, živeti hočeva, a za vsakogar, čeprav je tako majhen, kakršna sva midva, je življenje lepo ... Včasih mi zleze Francišek prav tja do ust in čaka ... Čaka, da bom spregovoril ... On ve: od tod prihajajo na svet vse velike misli, vse, iz česar se lahko rodi sreča ali propast človeštva ... Gleda s tistimi črnimi pikicami, gleda in je začaran ... O, jaz vem, ob takih trenutkih ga je zapustil satan, ki je v njem, zdaj je on sam, živo bitje, tako, kakršno je bil vzel nekoč s seboj Noe na svojo barko, tedaj ob vesoljnem potopu, in mu ponovil besede, ki jih je dejal Veliki Stvarnik prav takrat, ko je snoval svet: "Vse je za človeka in iz njega se rodi dobro in zlo ..."

Ampak Francišek je vseno vražje seme.

Odmevi češkega časopisja po izvšeni prodaji

Pred vsem svetom svečano protestiramo proti sklepom monakovski konferencie, ki je odločala brez sodelovanja najbolj prizadetega partnerja, brez češkoslovaške države ...

Se zločincu nihče ne odreka pravice, da povzdigne svoj glas v lastno obrambo ... Francija, država, ki ji je CSR 20 let brezmejno zaupala, tako zaupala, da je zaradi nje pred 4 leti odklonila za 25 let predlagani nenapadalni pakt z Nemčijo; Francija, ki nas je vse do zadnjega trenutka bodrila, naj ne odedamo preko naših eksistentnih meja; Francija, ki nam je do zadnjega svečano obljubila, da bo izpolnila svojo zavezniško dolžnost — ta Francija ni držala svoje besede ...

Vsi so nas zapustili. Zdjaj bomo sami, a zedinjeni. Ohranimo upanje v bodočnost ...

Češkoslovaška ne obtožuje Francije, ker se ni hotela zanj boriti, temveč zato, ker ni o pravem času povedala, da se ne bo zanj borila. — ("Lidove Noviny.")

Kvišku glave! Premoč naših neprijateljev, še več: premoč tistih, ki smo jih doslej imeli za svoje prijatelje, nas je prisilila, da smo pristali na žrtve. Ne klanjamo glave, naša čast je čista. Hotelo bi, da bi isto mogli reči tudi o drugih. — ("Česke Slovo.")

Včeraj smo videli v češkoslovaških mestih in vaseh može s solzami v očeh. Ne sramujmo se jih. Čehi so tisočkrat pokazali, da znajo žrtvovati svoje življe-

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETA

Po sklepu 11. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveta in prilepi eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine in eni naročniki. List Prosveta stane za vsa enota, za člana ali članice \$1.50 na eno leto naročnino. Ker pa člani še plačajo pri assessment \$1.50 na teden, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroška, reči, da je list predrag za člana S.N.P.J. List Prosveta je vaša lastna in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Cena lista Prosveta je:

Za Zdrnč. države in Kanado \$6.00	Za Člora in Chicago je \$1.50
1 tednik in..... 4.50	1 tednik in..... 4.50
2 tednika in..... 8.50	2 tednika in..... 8.50
3 tednike in..... 12.50	3 tednike in..... 12.50
4 tednike in..... 16.50	4 tednike in..... 16.50
5 tednikov in..... 20.50	5 tednikov in..... 20.50

Za Evrope je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član S.N.P.J., ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročeno na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo snižati datum za to vsoto naročniku.

PROSVETA, S.N.P.J., 2857 So. Lawndale Ave., Chicago, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1) Ime..... Čl. družine \$.....

Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledočih članov moje družine:

2)..... Čl. družine \$.....

3)..... Čl. družine \$.....

4)..... Čl. družine \$.....

5)..... Čl. družine \$.....

Mesto..... Država.....

Nov naročnik..... Star naročnik.....

nje. Čsl. žrtve je odkupila ljijone človeških življenj. N mala država je velika pred dovino. — ("Prager Tagblatt.")

CSR je morala pristati na nakovski diktat. Delavci, ost te mirni in opravljajte vsak je delo, da ne oslabite države ("Pravo Lidu.")

Dobro narod, miroljuben rod, narod poln vere mora vno na Golgotu, da odkupi mir rope. — ("Narodni listy.")

Odslej ne bomo verjei ni mur več razen samemu sebi, milijonov nas je in ne bomo ginili ... Pokazali smo svoj zahodnim zaveznikom zvesto kakršne ne pozna zgodovina smo lojalni tudi do svojih sprotinikov. To nam bo naš pot v bodočnosti. Odslej se bo ravnali samo po naših lastnih interesih. — ("Venkov.")

Po vrnitvi iz Monakovega Chamberlain izjavil navdušen Londončanom: "Mir našega je rešen, in to je časten mi

Skoraj iste besede je mi Disraeli pred 60 leti (leta 187 ko se je vrnil z berlinskega gresa. ("Politika," Beograd.)

(Kongres leta 1878 je dal astro-Ogrski mandat, da zase Bosno in Hercegovino. Iz te sedbe se je leta 1908 rodila an sija Bosne, iz aneksije pa 1914 svetovna vojna.)

HUMOR

Turška

V okolici Carigrada je živel neki vilji imam (mohamedanski svečenik). Pomoči je v svoje vrtu zaslišal šum. Pograbil puško, odprl okno in zagled kako se neka bela senca pl med drevjem. Pomeril je in v vplil: "Če takoj ne izginíš, ga ustrelim." Tako je zavpil enkrat, dvakrat, trikrat. Senca se pa njegove grožnje zmenila ni, za je sprožil.

Potlej je šel na vrt in ted je spoznal, da je preluskal svo jo lastno srajco, ki jo je bil p poldne opral in jo dal sušiti.

Tedaj je vzdignil roke pro nebu in vzkliknil: "Alah je lik! Alah je velik! Zahvaljuj se ti, Alah, da si mi vdahnil m sel, da sem opral srajco, kaj če je ne bi bil opral, bi bil j ostal v njej in če bi bil ostal njej, bi bil zdaj mrtev."

SLOVENSKA NARODNA PO PORN JEDNOTA

Izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveta za koriste potrebne agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Niskor ne za propagando drugih pornih organizacij. Vaska organizacija ima običajno svoj glasilo. Torej agitatorični dop in naznanila drugih podpor organizacij in njih društev se ne pošiljajo listu Prosveta.

Ost: Papagaj Francišek

Zdjaj je izbito dno! Tako ne gre več dalje! Vse kar je prav! —Človek si pridobi v teku let nekaj, kar se imenuje—žena, recimo zakonska žena. To je v re du in prav, s tem je pridobil le sicer nešteto neprilik in težav, ampak bodi v božjem imenu—imamo jo, ženo—pa mir in basta!—Seve s tako ženo še dolgo ni zadeva odpravljena. Kajti, vrag me ugrizni, naenkrat se pojavi Punda. Kdo je Punda? Punda je hči. Ta hči je sicer pokvarjen poba in naredi gorje za tri smrkvce. No, pa nič ne rečem—vse se še prestane, kajti življenje je pač težka reč.

Potem se pojavi naenkrat nekaj na štirih nogah. Je rjavo in kosmato in se imenuje Jaka.—Jaka je pes. To se pravi, če natančno vzamemo, Jaka ni pes, ampak dakelj je in ta dakelj ni pes, temveč je psička, kar seveda spet nič ne pomeni. Torej Punda imamo pri hiši—frdirina, nega poba, in Jaka, ki ni pes, ampak psička.—Bodi! Človek je

navajen udarcev usode in bogi-gavedi kaj vse še so mi prerokovale Erinije. Morda v zmoti—kajti, da Punda ni fant, vem, in da Jaka ni pes, vem tudi, ker Jaka je rodil že dvakrat silne pse doslej neznane pasme, da se zanimajo zanje še danes razni instituti. Pa jih nimamo več teh potomcev—ampak sleherni, ki bo srečal v Ljubljani belega daklja, ta lahko mirno trdi, da je srečal potomca mojega silnega psa Jakca.—

Do tod bi bilo skoraj vse v redu, kakor se spodobi za usodo možaka, ki si je pridobil zakonsko ženo, hči in psa. Ampak usoda je včasih norčava in neizprosna in nanaša nedolžnemu udarcev na pretek!—Zgodilo se je namreč, da se je spomnil moj prijatelj in poklonik, da mi napravi veselje. On sam vzgaja papagajčke, tiste majhne, zelene, modre in včasih rumene ... Pa mu šine v glavo misel: poklonil bom Ostu papagajčka, majhnega, nežnega, saj fant ima tako rad živalce.—Rečeno, strjeno! Tako, na večer, ko se je Ost vrnil domov, je našel naenkrat nič hudega sluteč nove-

ga kvartiranta—modrega papagajčka ... —Tu se zgodba šele prične, takorekó ...

Takle papagajček, modre glave, je zelo fletna zadeva. Prve dni, ko je bil pri hiši, je bil ljudomil, vdan in nežen. Prav ti ste dni sem prebiral staroslavne legende o milem svetniku svetem Francišku, globoko v srcu so mi segale in dejal sem si, da storim nekaj bogu udanega, ako porečem: papagajčku naj bo ime Francišek ... Kajti po značaju je to ime zaslužil in tudi njegovo ponašanje je kazalo vse vrline udanosti, skromnosti in človekoljubnosti ... Zdjaj vem sicer: nikdar in nikoli bi ne smel brati "Cvetja z vrtov svetega Franciška," kajti sam satan je piel tu svoje štrene in me, že itak velikega grešnika, zapeljal še globlje v propast ...

Začelo se je tako: Prve dni je bil Francišek res miren in sedeč v svoji kletki ni niti kljuna odprl. Pa je človek dobro srčen in mislil, da se lepa, pisana ptička dolgočasi v kletki in samoti. Seveda, srčkana je živalca, ima